

Куньч Зоряна Йосипівна
директорка інституту гуманітарних та соціальних наук НУЛП,
кандидат філологічних наук, доцент
e-mail: zoriana.y.kunch@lpnu.ua

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА “УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)” ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТА

Мова є тим засобом, який демонструє належність мовця до певної національної спільноти, тобто людина ідентифікує себе як представника певної нації, ототожнює себе через мову зі своїм народом, своєю країною. Таким чином виявляє себе ідентифікаційна функція мови. Відзначено, що «усвідомлення важливості мовної ідентифікації в усіх сферах спілкування почало знаходити свій вияв після Революції гідності – в умовах російської агресії в Україні» [1, с. 90]. Досліджуючи питання функціонування української мови в суспільстві, проблеми мовної політики й національної ідентичності, українські мовознавці звертають увагу на важливість формування національної ідентичності через вивчення мови [2, 3, 4, 5].

Важливим підґрунтям для формування національної ідентичності студента є вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», який читають на першому курсі бакалаврату всіх спеціальностей. Опановуючи основні теми цього курсу, студенти мають можливість досягнути як мінімум три завдання, що сприятиме усвідомленню власної національної ідентичності.

Перше завдання – зрозуміти мову як систему, що зберігає пам'ять тисячоліть. Приміром, вивчаючи етимологію слів, студент не просто дізнається, як виникло те чи те слово, а заглиблюється в світогляд наших предків, їхню ментальність, починає усвідомлювати спосіб мислення українців. До прикладу, він може звернути увагу, що слова *дім* і *діти* мають спільний корінь, а далі усвідомити, що мова зберігає уявлення про те, що дитина — це продовження роду і найвища цінність дому як надія на його майбутнє. Отож студент має

змогу прочитати цей історичний код наших предків і збагатити своє уявлення про духовність українців.

Друге завдання – відкрити через мову глибину мислення нашого народу, навчитися деталізувати думку, досягати максимальної точності вислову. Заглиблення в рідну мову дає студентові змогу відчути її унікальну логіку та філософію. Студент відкриває для себе відчуття, як мова структурує нашу думку, емоції та сприйняття світу. Наприклад, вивчаючи розгалужену систему дієслівних префіксів (*прочитати, дочитати, зачитатися, вичитати, перечитати, начитатися, зачитуватися*) студент виявляє, як це створює передумови, щоб передавати найтонші відтінки дії, відтак студент вчиться мислити детальніше і точніше. Заглиблення в лексичну систему мови демонструє, що вона насичена величезною кількістю синонімів, отож студент може з'ясувати, приміром, що слово *бачити* має понад 15 синонімів, що передають різні відтінки емоцій (*милюватися, наглядати, споглядати, зиркати, видивлятися, придивлятися, приглянутися* тощо). Це збагачує емоційний інтелект студента, дає йому можливість розвивати власну мисленнєво-мовленнєву діяльність.

Третє завдання – відчути мову як мистецтво. Заглиблюючись у вивчення основних тем курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», студент переходить від рівня *правильно вживати слово* до рівня *милюватися словом, насолоджуватися словом*. Тоді, до прикладу, милозвучність нашої мови студент сприймає не просто як гармонійне поєднання голосних і приголосних звуків, не як абстракцію, а як музику, як поезію. Або завдяки заглибленню у фразеологію української мови студент відкриває красу народної мудрости, проникає у світ народних традицій, звичаїв, починає точніше розуміти особливості української культури.

Осягаючи наведені вище три завдання, студент простує до розуміння власної ідентичности: «Що ми...? Чиї сини? Яких батьків?» (Т. Шевченко. «І мертвим, і живим...»). Він починає відчувати мову як силу свого духу, як маркер незалежності своєї нації.

Отже, рідна мова – це не просто засіб спілкування, інструмент порозумітися з навколишніми людьми. Мова відображає історію нації, її культуру, ментальність; мова – це ідентичність кожного носія цієї мови. Вивчення рідної мови – це не лише знання ортографії, морфології, словотвору, пунктуації, лексики, це також і розуміння її історії, закономірностей розвитку, культурного контексту, фразеології, діалектних тонкощів. Взавши за основу знання, які передбачено програмою курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», студент має змогу досягнути глибини рідної мови та збагнути власну ідентичність як носія цієї мови.

Література

1. Куньч З. Й. Усвідомлення ідентифікаційної функції мови в умовах російської агресії. *Психологія національної безпеки і благополуччя особистості* : тези I Міжнародної науково-практичної конференції, 14–15 березня 2019 р., м. Львів. 2019. С. 89–90.

2. Куньч З. Й. Динаміка усвідомлення ролі державної мови в умовах російської агресії. *The security architecture of European and Euro-Atlantic spaces [Архітектура безпеки європейського та євроатлантичного просторів]* : Наукова монографія [за ред. Т. Астратович-Лейк, Я. Турчин, О. Горбача, О. Цебенка]. Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2022. С. 164–177. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-225-8-12>

3. Масенко Л. Т. *Суржик: між мовою і нацією*. Київ : Києво-Могилянська академія, 2019. 207 с.

4. Мацюк З. О., Станкевич Н. І. *Українська мова професійного спілкування* : Навч. посіб. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Каравела, 2009. 352 с.

5. Микитюк О. Р., Фаріон І. Д. *Мова і мовознавці: утвердження норми*. Навчальний посібник / за заг. ред. О. Микитюк. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2025. 432 с.